

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1936-37

DRAMA

Urednik: J. Vidmar

Izhaja za vsako premijero

Din 2-50.

Okusno Vas oblači le
DAMSKI MODNI SALON

Cene in izdelava solidna

Sonja

GLEDALIŠKA UL. 7

**NOVO OTVORJENI
SALON DAMSKIH KLOBUKOV**

**„OREL“
LJUBLJANA
SV. PETRA C. 13**

VELIKA IZBIRA IN PRVOVRSTNA
KVALITETA — NIZKE CENE

IZVOLITE SI OGLEDATI MOJE IZLOŽBE!

PAPIR, pisarniške, tehnične in šolske potrebščine ●

Najugodnejše v največji izbiri ●

IV. BONAČ, Ljubljana ●

Akademiki dobijo pri nakupu popust

Nalivna peresa ●

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1936/37

DRAMA

Štev. 13

B. NUŠIČ:

»DR.«

PREMIERA: 27. FEBRUARJA 1937

Branislav Nušič, akademik in nestor naših gledaliških pisateljev, je še vedno duhovit, zabaven in — satiričen. Še vedno napiše vsako leto vsaj eno odersko delo in občinstvo pričakuje ta dela še vedno z največjim zanimanjem: »Kaj neki je spet napisal, koga je spet pogladil?«

Nušič, ki je od nekdanj znan kot več slikar beograjske meščanske miselnosti, odkrije vsakokrat nove momente iz življenja tipičnega beograjskega miljeja, ki dobremu opazovalcu dajejo dovolj pobude in možnosti ne samo za komedijo, temveč tudi za satiro.

Čeprav so Nušičeve komedije še tako zabavne, vendar niso nikoli brez globljega smisla. Nušič ni namršen dramatik ne suhoparen moralist. Z duhovitostjo in glasnim smehom razkriva komične plati življenja okrog sebe. Posmehuje se slabostim posameznikov in posameznih družbenih skupin, slabostim, ki so jih ljudje sami krivi in jih biča z neusmiljeno duhovito satiro svojega še vedno svežega duha in svojega še vedno ostrega peresa.

Tako je v svoji najnovejši komediji »Dr.« izbral zanimiv tip prepotentnega, zvijačnega, pa vendar omejenega denarnega mogotca Živote Cvijovića, ki misli, da se da na svetu z denarjem vse kupiti in vse doseči. Ta možak ima sina Milorada, ki noče študirati. Očetov ideal pa je, da bi sin mogel pred svoje ime postaviti tudi »dr.«,

s katerim se laže odpirajo vrata in s pomočjo katerega človek veliko laže doseže tudi najvišje položaje.

V skladu s tem svojim prepričanjem, da je z denarjem mogoče vse doseči, pošlje Života v Freiburg sinovega nadarjenega šolskega tovariša, Velimirja Pavlovića. Pogodil se je z njim, da bo z dokumenti njegovega sina in z njegovo denarno pomočjo študiral na tamkajšnji univerzi. In Velimir naredi izpite, doseže doktorat v filozofiji in prinese domov diplomu na ime Milorada Cvijovića. Medtem, ko je Velimir v Freiburgu študiral, se je Milorad sprehajal po Evropi, zapravljal denar in čakal, da z Velimirjevo pametjo in marljivostjo ter s pomočjo očetovega denarja postane doktor.

Života obesi doktorsko diplomu z imenom svojega sina v svojo sobo, njegov sin, ki je sicer nepridiprav, ki se pa vendarle zaveda, da za filozofa ni dosti, če ima diplomu, se upira očetovi ambiciji in zapravlja dneve s spanjem, noči pa s krokanjem.

Toda mogočni Života ni zadovoljen samo z diplomu, ki visi na zidu. Rad bi dosegel, da bi sin postal docent na univerzi.

»Kakšen docent neki, saj nič ne znam!« — pravi Milorad.

Života: »Saj imaš diplomu, to je dovolj!«

Milorad: »Zaboga, to vendar ni dovolj, docent mora menda tudi predavati.«

Života: »Saj ne mislim, da boš docent zato, da bi predaval. Ti boš univerzitetni docent zato, da boš lahko prosil hčerko ministrskega predsednika za roko.«

Če k temu pripomnimo, da se je Velimir v Švici z Miloradovimi dokumenti poročil in da mu žena pripelje v Beograd sina Pepika, si lahko mislite, kakšne zapletke si je Nušićeva domišljija izmislila na te motive. Niza se cela vrsta najkomičnejših situacij, čisto Nušićevih in mojstrskih, v katerih ne prizanaša ne napeljevalkam, ne dobrodelnim damam, ne modernim zakonom, najmanj pa tistim, ki so mnenja, da je z denarjem mogoče doseči na svetu vse.

Nušić je znan mojster glede podajanja tipov, tako je tudi v svojem »Dr-u« podal nekaj nenavadno uspehlih figur iz beogradske malo-meščanske sredine.

Komedijograf Nušič je neodoljiv. In moramo se smejati njegovim domislicam, njegovemu humorju in njegovi vedrini. Satirik Nušič prodre globlje kot komedijograf v njem, satirik sega pod površino in nam kaže pravo podobo naše družbe, podobo, ki je žalostna resnica naših dni in ki bi nas sama po sebi ne mogla pravičiti do smeha.

Komedijograf Nušič zna zabavati publiko. Satirik Nušič pa zna doseči, da se publika zamisli, čemu se prav za prav smeje. In to je pozitivna misija Nušičeve komedijografije. (Iz »Komedije«.)

Tri sestre

(Iz spominov Stanislavskega.)

Po uspehu »Utve« in »Strička Vanje« nam brez nove drame Čehova ni bilo več obstanka. Tako je bila prav za prav naša usoda v rokah Antona Pavloviča: »Če bomo imeli dramo, bomo imeli tudi sezijo, če drame ne bo, izgubi tudi gledališče svoj aroma.« Bilo je naravno, da smo se zanimali kako gre pisatelju delo od rok. Najzanesljivejše podatke o stanju stvari smo dobivali od O. L. Knipperjeve. Toda zakaj je bila tako dobro poučena o vsem? Zakaj ji je vsak trenutek ušla kaka beseda zdaj o zdravju Antona Pavloviča, zdaj o vremenu na Krimu, zdaj o njegovi igri, zdaj o tem, da Čehov pride oziroma ne pride v Moskvo?

»Aha!« sva si rekla s Petrom Pavlovičem ...

Naposled je v veselje nas vseh Čehov poslal prvo dejanje nove drame — brez naslova. Potem je prišlo drugo, tretje, manjkalo je samo še zadnje. Nazadnje je prispel tudi Anton Pavlovič sam z zadnjim dejanjem in določen je bil čas, kdaj bomo brali igro v navzočnosti avtorja samega. Postavili smo veliko, s suknom pregrnjeno mizo na hodnik, razposedli smo se okrog nje: Čehov in režiserja na sredi. Navzoči so bili: vsa družina, delavci, sluge in nekaj krojačev. Razpoloženje je bilo svečano. Avtor je bil razburjen in se je slabo počutil na svojem predsedniškem prostoru. Neprestano je skakal pokonci, hodil od mize, se sprehajal po hodniku, zlasti kadar se je

pogovor po njegovem mnenju zasukal na napačno pot ali kadar mu je postal kratkomalo neprijeten. Ko smo se razgovarjali o drami, ki smo jo pravkar prebrali, so jo eni imenovali dramo, drugi tragedijo, ne da bi bili opazili, kako te oznake spravljajo Čehova v začudenje. Eden izmed govornikov z vzhodnim naglasom je hotel paradirati s svojo advokatsko zgovornostjo in je svoj patetični govor pričel z besedami:

»V principu se sicer ne strinjam z avtorjem, toda . . .«

Tega »v principu« Anton Pavlovič ni prenesel. Pobegnul je iz gledališča in sicer na skrivaj. Ko smo opazili, da je odšel, nismo takoj razumeli, kaj se je prav za prav zgodilo, in smo mislili, da je zbolel.

Ko je bil razgovor zaključen sem hitel k Čehovu na stanovanje in sem ga našel ne samo pri slabi volji in ogorčenega, marveč jeznega, kakršen je bil redko.

»Poslušajte, to vendar ne gre . . . V principu!« — je vzkliknil oponašajoč govornika.

Očitno je ta fraza premogla potrpežljivost Antona Pavloviča. Toda dogodek je imel globlji vzrok. Pokazalo se je, da je bil pisatelj prepričan, da je napisal veselo komedijo, med branjem pa smo vsi igro sprejeli kot dramo in marsikdo je jokal, ko jo je poslušal. To je Čehova preverilo, da je stvar nerazumljiva in da je izgubljena.

Po prvem branju se je pričelo režisersko delo . . . Igralci so delali z vnemo in so dovolj zgodaj obvladali tekst, da jim je bilo vse jasno, razumljivo in določno. In vendar delo ni zazvenelo, ni oživel in se nam je zdelo dolgočasno in dolgo. Nečesa mu je manjkalo. Kako mučno je iskati ta nekaj, če ne veš, kaj je prav za prav! Vse je gotovo, treba bi bilo javiti predstavo, toda če jo pustiš v obliki, v kakršni je igra otrpnila na mrtvi točki, ne bo imela uspeha. In vendar smo čutili, da vsebuje elemente za uspeh, da je vse pripravljeno zanj in da manjka samo onega magičnega nečesa. Zbirali smo se, imeli naporne vaje, obupavali, se razhajali, vsak prihodnji dan pa se je ponavljalo isto, toda vedno brez uspeha.

»Gospoda, to je vse zaradi tega, ker hočemo biti prepametni,« je nenadoma nekdo izjavil. — »Mi igramo Čehovski dolgčas kot tak,

razpoloženje kot tako, mi vlečemo, treba pa je povzdigniti glasove, igrati v naglem tempu kakor kakšno opereto.«

Nato smo jeli igrati naglo, skušali smo govoriti in se gibati hitro, zaradi česar se je dejanje gnetlo, besedilo, celi stavki pa so postali nerazločni. Rezultat je bil — splošna zmeda, ki je bila še dolgočasnejša. Bilo je težko razumeti, kaj govore dramske osebe in kaj se godi na odru.

Med eno izmed teh mučnih vaj se je zgodil zanimiv slučaj, o katerem bi rad spregovoril. Bilo je zvečer. Delo nam ni šlo od rok. Igralci so se ustavili sredi besede in so jenjali igrati, ker se jim je zdela vaja brez smisla. Zaupanje v režiserja in medsebojna vera sta bila izpodkopana. Tak upad energije je začetek demoralizacije. Razposedli smo se po kotih in turobno molčali. Dve, tri žarnice so motno gorele in sedeli smo v poltemi; srca so nam utripala od nemira in zaradi tega položaja, ki mu nismo videli izhoda. Nekdo je začel nervozno praskati s prsti po klopi, slišalo se je kakor, da nekje škreblija miš. Ta zvok me je nenadoma spomnil na domače ognjišče; postalo mi je toplo pri srcu, zaslutil sem resnico, življenje, in moja intuicija se je sprožila. Morebiti je imel zvok mišjega škrebljanja v zvezi s poltemo in s čustvom brezupnega položaja kdaj kak pomen v mojem življenju, da tega sam nisem vedel. Kdo bi uganil pota stvarniške nadzavesti!

Iz tega ali kakega drugega vzroka sem nenadoma jasno začutil prizor, ki smo ga vadili. Na odru je postalo toplo. Avtorjevi ljudje so oživel. Pokazalo se je, da ne negujejo svoje žalosti, marveč da nasprotno iščejo veselja, smeha, bodrosti; radi bi živeli, ne pa životarili. Tako sem zaslutil resnico o Čehovskih junakih in to me je opogumilo, da sem intuitivno vedel, kaj je treba delati.

Od tega dne je delo spet zakipelo.

Ubogi Anton Pavlovič ni dočakal predstave. Odpeljal se je v inozemstvo, češ, da radi bolezni, čeprav se mi zdi, da je imel za to tudi drug vzrok, namreč strah za svoje delo. To domnevo mi jo potrdilo tudi to, da nam ni dal svojega naslova, kam naj mu sporočimo o rezultatu predstave. Niti Knipperjeva ga ni vedela, in vendar bi človek mislil, da ona ...

V zvezi z uprizoritvijo »Treh sestra« se spominjam še primera, ki označuje Čehova. Med generalnimi vajami smo prejeli od njega iz inozemstva pismo, ki spet ni imelo točnega naslova. Vsebovalo je samo besede: »Črtajte ves monolog Andreja v zadnjem dejanju in ga nadomestite z besedami: Žena je žena.« V avtorjevem rokopisu je imel Andrej sijajen monolog, ki je čudovito opisoval meščanstvo ruskih žena: Do zakona imajo še veliko poetičnega poleta in ženskosti, ko pa se poroče, se jim mudi obleči domačo haljo, copate, neokusne in bogate obleke; ravno take halje in copate oblečejo tudi njihove duše. Kaj naj človek govori o takih ženskah. In ali je sploh vredno izgubljati mnogo besed zanje? »Žena je žena!« V tem stavku lahko igralec z dobro intonacijo pove vse. Tudi tokrat se je pokazal polni in globokoumni lakonizem Čehova.

Ko se je Čehov vrnil iz inozemstva, je bil zadovoljen z nami, samo obžaloval je, da pri požaru nismo prav zvonili in pravilno posnemali vojaških signalov. Zelo se je žalostil zaradi tega in nam velikokrat omenjal to stvar. Predlagali smo mu, naj sam na novo naštudira zakulisne zvoke pri požaru, in smo mu dali ves oderski aparat na razpolago. Anton Pavlovič je z veseljem prevzel režisersko nalogo, se z navdušenjem lotil stvari in je sestavil ves seznam stvari, ki bi jih bilo treba pripraviti za njegovo vajo. Ker sem se bal, da bi ga motil, nisem prišel k vaji, in zato nisem vedel, kaj se je godilo v gledališču.

Med prihodnjo predstavo pa je po požarnem prizoru prišel Anton Pavlovič v mojo garderobo, kjer se je tiho in skromno stisnil na divanu v kot in molčal. Začudil sem se in sem ga jel izpraševati.

»Poslušajte, tako pa res ne gre! Kaj pa zabavljajo?« — mi je na kratko odgovoril.

Poleg ravnateljske lože je namreč sedela družba gledalcev, ki je silovito zabavljala nad igro, igralci in gledališčem, in ko se je pričela kakofonija požarnega trušča, niso razumeli, kaj naj to pomeni, in so se jeli smejati, zbijati šale in se norčevati, ne vedoč, da poleg njih sedi avtor drame in režiser požarnega trušča.

Ko mi je Anton Pavlovič to povedal, se je dobrodušno zasmel, potem pa ga je napadel tak kašelj, da me je zgrabil strah zanj in za njegovo bolezen.

Iz Nušičeve komedije »Dr.«

Života: Kaj ni naprodaj, kateri artikel danes ni na prodaj, povej, kateri artikel?

Blagoje: Ne vem, toda ...

Života: Ne veš, res da ne veš. Ne veš, bratec moj, kaj vse se danes more kupiti za denar. Le poglej! (Potegne iz tresorja kup papirjev.) Le poglej! (Mu pokaže zavitek.) Ali vidiš?

Blagoje: Potrdilo za deset tisoč dinarjev.

Života: No, vidiš, s to vsoto sem kupil vest.

Blagoje: Vest?

Života: Preplačal sem, ne?

Blagoje: Ne vem, nisem nikoli kupoval.

Života: Preplačal sem, res! Vest, bratec, ni nikak artikel na borzi, ki bi imel svoj tečaj. Na borzi ima vrednost le tisto, po čemer se povprašuje, po vesti pa se pri nas ne povprašuje, zato tudi kake vrednosti imeti ne more.

Blagoje: Že, če stvar takole vzameš.

Života: (potegne drugi papir) Pa poglej to: šest tisoč za kupljeno poštenje.

Blagoje: Glej no, vredno je.

Života: Prosim te! Toda ti kot veleposestnik poštenja že veš, kaj je poštenje vredno. Nič ni vredno, bratec, prav nič ni vredno. Ali veš, kaj je poštenje? To je tisto preostalo blago v trgovini, ki ni več v modi, pa se prodaja za vsako ceno, samo da se ga trgovec reši.

Blagoje: Seveda!

Života: Toda poglej tole — (potegne zopet papir) Dekliška čast tritisoč in sedemsto dinarjev z advokatskimi stroški vred.

Blagoje: Kaj praviš, za božjo voljo, pa ti, v teh letih ...?

Života: Kaj jaz! Kdo pa ti pravi to? To je ta moj doktor filozofije.

Blagoje: E, tega pa ne moreš trditi, da si drago plačal.

Života: Drago je, če pomisliš na današnje cene. Kajti dekliška čast je danes blago, ki se razprodaja, razprodaja za ceno, ki jo kdo da zanjo.

Blagoje: Ali so ta potrdila vsa taka?

Života: Vsa, kajti danes ti je na prodaj vse. Vse se prodaja, vse: poštenje, čast, vest, prijateljstvo, ugled, spoštovanje, vse, bratec moj, vse! Tisti na univerzi pa si je zabil v glavo, da ne more prodati svojega glasu. On ne ve, da je danes univerza tole, (pokaže na blagajno), ne pa ono!

PRIHODNJA PREMIERA V DRAMI.

Kot prihodnjo premiero uprizori drama Fraserjevo zanimivo igro »Zadnji signal«, ki obravnava zadnje dramatične dogodke v bursko-angleški vojni v Transvalu. Delo je prevedel C. Debevec, režira C. Debevec. Igrajo: Levar, Jan, V. Juvanova, Cesar, Potokar, Gregorin, Bratina, C. Debevec, Skrbinšek.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavniki: Oton Župančič. Urednik: Josip Vidmar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

Foto atelje-studio
J. POGAČNIK
LJUBLJANA
Aleksandrova cesta 3
se priporoča

ALFONZ BREZNIK

==
LJUBLJANA
ALEKSANDROVA 7
==

Vsa glasbila in strune

CINKOVO BELILO „BRILJANT“

zlati, srebrni, beli, zeleni in sivi pečat

LITOPON „TITANIK“

originalno 30 % blago, odporno proti svetlobi

SVINČENI MINIJ „RUBIN“

garantirano 30 % svinčenega superoksida

KOVINE IN KOVINSKI POLIZDELKI VSEH VRST!

Metalno akcijsko društvo, Ljubljana

Telefon 2727

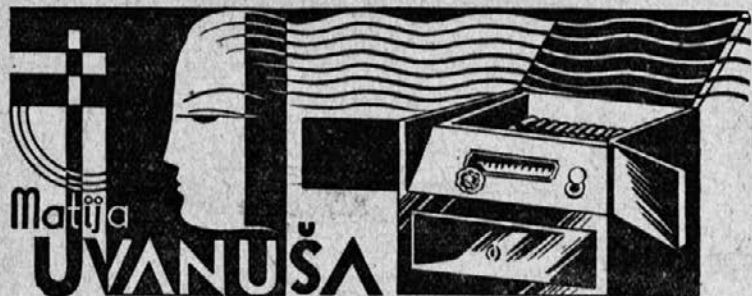
DR.

Komedija v treh delih . . . . . Spisal: B. Nušič.

Režiser: Bratko Kreft.

Zivota Cvijovič	Cesar
Mara, njegova žena	Rakarjeva
Milorad } njuna otroka	Drenovec
Slavka }	Levarjeva
Ujka Blagoje, Marin brat	Daneš
Gospa Protička }	Slavčeva
Gospa Spasojevička }	P. Juvanova
Gospa Draga	Nablocka
Velimir Pavlovič	Jerman
Dr. Reiser	Gregorin
Klara	M. Danilova
Marica	J. Boltarjeva

NAJVLJUDNEJE SE PRIPOROČA

Frizer za dame in gospode v pasaži palače VIKTORIJA
LJUBLJANA, ALEKSANDROVA CESTA ŠTEV. 4

Zobna ordinacija

Dentist teh.

Leopold Smerkolj

laboratorij za moderno tehniko in keramiko
ordnira za zdravljenje zob od 8-12 ure dop.
in od 2-6 ure pop.

Ljubljana VII. Celovška cesta 32 // Telefon 34-48